

رەنگى لىۋت بە پىي رەنگى پىيىستت ھە لىبىزىرە

زۆرىيە ئافرىقىدا بەھۇي ئاشارەزايى لە رەنگى پىيىستى خۇيان، دەچن رەنگىكى ھەلە بۇ بۇيە و سووراۋىردنى لىۋيان ھەلەبىزىرن، بەم ھۆكارەش جوانى لىۋ و رووخسارىيان دەشىۋىرنىن و نەشىۋاۋى دەكەن.

پىيۋرپىكى جوانكارى بە ناۋى (عەبىر ساد) دەلى: لىۋ، بەشىكى سەرەكپىيە لە جوانىت، بۇيە دەبى ھەلەبىزاردنىكى دروستى بۇيە و سووراۋى لىۋ بە پىي رەنگى پىيىستت دىيارى بىكەيت، ئەكىنا جوانىت لە دەست دەدەيت.

بەم چەند رىگەيە شارەزاي رەنگى پىيىستت و جۇرى سووراۋەكەت بە :

- پىيىستى سىي و كراۋە: ئەوانەى رەنگى پىيىستىيان كراۋەيە و سىپە، پىيىستە رەنگەكانى لىۋى رەنگى گول و بىچى ئاچوغ و نىۋد ھەلەبىزىرن، ھەرۋەھا رەنگە تۆخەكانىش ۋەك: سوور و پرتەقالى و بىرقەش دەكرىت بەكاربەيىرنىت.

- پىيىستى ئەسمەر: ئەوانەى رەنگىيان ئەسمەرە و پىيىستىيان بە رەنگەكانى نىۋد و گوللى تۆخ و سوورى تۆخ بۇ لىۋيان دەبى، ھەرۋەھا رەنگى نەرم و ھىمىنىش دەكرىت ۋەك: پەمەيى، بىچى تۆخ، بەلام دەبى رەنگى لىۋت تىكەلى رەنگى ماكىيازت نەيىت.

- پىيىستى گەنى: ئەوانەى رەنگى پىيىستىيان نىۋان سىي و ئەسمەرە، كە بە گەنى ناسراۋە، پىيىستە رەنگەكانى سوورى نەرم و پەمەيى تۆخ و قاۋەبى بۇ لىۋيان ھەلەبىزىرن، ھەرۋەھا دەشتوانن پرتەقالى و بىچىش لە لىۋيان بەدەن.

ئاشناي مۇد و شىۋازەكانى جىنز بە

شىۋازى جلوبەرگ، لەسەر مۇدى تازە رىنگە دەگرن و بەرەو ئەو مۇدانە دەچن كە خواست و ويىستى خانمانيان لەسەر، زۆر بە شىيان بە دواي جەلكانى كاسوال و مۇددا و ئىلن و ھەردەم ھەز بە جۆرە جلىك دەكەن و پىيان خۇشە لە ھەموو شوئىنىك ئەو جەلە بىۋىشن، جىنز يەككىكە لەو جالانەي كە ھەمىشە بە بەشى سەرەو، يان خوارەو، خوازراو لەلەيەن خانمانەو، چونكە لەبەر كەردنى خۇشە و جەستەش جواناتر نىشان دەدات، لىرەو ئەو ئاشناي ئەو شىۋازانە بە كە بۇ جىنز دانراون:

- قەمىسى جىنز لە رەنگى ئاسمانى و لەگەل پانتۇلى جىنزى رەش يان شەكەرى، لەگەل پىلاوى پارزە بەرز و جانتايەكى رەش زۆر پىكەو گونجاون .
- مۇدىكى دىكەى جىنز، چاكتىتى دەنىم بە نەخشى (نېمچە شاراوہ - Patchwork) لەگەل تەنورەيەكى جىنزى كورت و قەمىسى سىپى، ھەرەھا پىلاوى پىست و جانتاي قوماش جىنز.
- پانتۇلىكى جىنزى رەنگ سور و كەمەر بلىند، لەگەل بلووزىكى پەمووى سىپى و پىلاوىكى سىۋرت، بۇ كاتى سەردان و گەشت بەكار دىت.
- پانتۇلىكى جىنزى دەنىم، واتە ئەو بە شىۋازى بۇرى ناسراو، لەگەل قەمىسىكى ھىلكارى رەنگاۋرەنگ و پىلاۋىكى فەرمى و كەسايەتى بەرز لەپىي بەكە.
- ھەرەھا دەتوانى تەنورەيەكى شىۋاز يەكسان - عەدل و بلووفەرى نېمچە كراوہى ھىلدار و سەندلىكى ناسك پىكەو ھەلبۇزىرى، تا ناسكتەر نىشان بەدات.

ئىكسوار و تەوقەكانى پرچ بەستن

ھەموو ئافرىتىك بۇ بەستن و رىكخستى پرچى پىۋىستى بە زياتر لە ئىكسوار و تەوقەك دەپ، ھەندىخ جارىش تەنيا بۇ جوانكارى و سەرنجراكىشتەردنى قۇبان، دەپ چەند ئىكسوارنىك بە پرچيانەو بەكەن، بەلام ئايە زىدەپۇبى لە بەستى ئىكسوارەكانى پرچدا بىرپىت، چونكە لەو حالەتەدا قۇ نەشاز و نەشياو دەپىت.

پىۋىستە خانمان لە ۋەرزى بەھاردا، گرنكى بە ئىكسوارەكانى پرچ و قۇ بەن، بەھۇى ئەو بە مۇدى ئىكسوارەكان باو دەپىتەو ھەرەھا ھەوا و كەشى ئەو ۋەرزە، ئارايشتى پرچى خانمان تىكەدات و دەپىتەپىت، تەننەت كچانى نمايشكارى جلوبەرگىش ۋەك: جىجى ھەداد و كىندال گىنەر و ئەلىساندرا ئەمبىرۇسۇ، چەندىن تۇقە و ئىكسوارىان بە پرچەو بە كاتىك بەشدارى لە نمايشكى جلوبەرگ دەكەن. ئەو چەشەنە ئىكسوارانەى لەم ۋەرزەدا باون برىتتىن لە: تەوقەى شىۋەى كەزى و پان و بارىك و چەساو، ھەرەھا زىنجىرى كەوانە كە لە قوماشە، ھەرەھا تۇقەى موروو و كرىستالى قاش گەورە، ھەرەھا ئىكسوارى ورد و تەوقەى بچوكى پلاستىك و ستىلىش، مۇدىكى باوى ئىكسوارەكانى پرچن.

كۆنتىرىن رىنگا نە جىھان

رەنگە بەلاتەۋە سەير بىت كە بە رىنگايە كىدا بېرۇيت و
پىت بلىن ئەۋە كۆنتىرىن رىنگاي جىھانە تا ئىستا ماۋە،
بەلام تەمەنى ئەۋ رىنگايە كە ناۋى (رۇمان كۆلۇنيال)
سە، دەگەر پىتەۋە بۇ (۱۸۰۰) سال لىمەۋبەر و رىنگايە كە لى
سەردەمى رۇمانىيە كان دروست كراۋە و دەكەۋىتە باكوورى
ولاتى جەزائىر.

ئەگەرچى زۇربەى رىنگا كۆنە كان لى سالانى سەد و
دواترى زايىنى دروست كراۋن و نەماۋن، بەلام ئەۋ رىنگايە
ئىستا لى نىك شارى (تىمقاد) جەزائىر، درىتۇيەكەى
دەگاتە (۳۳۸۰) كىلۇمەتر واتە نىكەى (۲۱۰۰) مىلە،
بەھۇى ئەۋەى فەرامۇش كراۋە ئەگىنا رەنگە رىزىبەندى
(۷) سەير و سەمەردەكانى جىھانى بەدەستەنابوۋايە و
بىۋوۋايە بە (۸) سەير و سەمەردەكەى جىھان، ئەۋ رىنگايە لى
ۋشكانى دەرياي ئەتلەنتىك دەست پىدەكات و بە درىتۇيەى
روبارى نىل رىنگە دەگرنىت و بەرەۋ كىشۋەرى ئەفرىقىا
دەپىت.

ماسى بالۇن

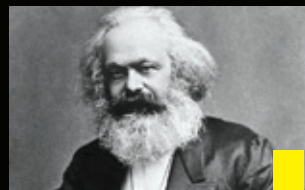
ھەمىشە جوانى و رەنگاۋرەنگى ماسىيەكان مرقۇفى سەرمەست كىرۋو، جگە لەۋى لە نىۋى ناۋى دەريادا سەيرىان دەكەين، زۆرۈك لە خەلكىش ماسى جوانى و زىنە لە مالىھ كانىدا دادەنەين و نارامىيان بە جوۋلە و مەلە كىرەن دىت، دەگىرەئى نىكەى (۲) مىليۇن جۆرە ماسى ھەن، بەلام جوانترىن و سەيرترىن ماسى بالۇن و مەزەلانە، ئەو جۆرە ماسىيە بە ناۋى زانستى (balloon-fish) ناسراۋ، دۆزىنەۋى سەرتايى ئەو چەشەنە ماسىيە لەلەين لىكۆلەرۋەيەكى ئوستىرالى بە ناۋى (فىرۋىس نىپۇلس) بوو، ئىستاش چەندىن نمونەى جۆراۋجۆرى لە تاقىگەكەى ھەلگىرەۋ، تەنەنەت ھەندىكىشى بۇ فرۇشتەن دانائە كە نرخی ھەر ماسىيە بالۇنك بە (۲۲) دۆلارە، جەستەى ئەو ماسىيە ۋەك مەزەلان وايە، كە خىر و پىرە لە شىۋەدا، لە پىكەتەش پىكى زۆرى گۆشت لە خۇ دەگىرەت، بەم چەشەنە ئەو جۆرە ماسىيە لە جوۋل و راكردندا ھىۋاشە، ھەر بۇيە نىچىرەكى ئاسانە بۇ ئەۋانەى دەيانەۋى راۋى بىكەن و بىگىن.

شىرى رەنگ سى!

ھەردەم زانىۋمانە كە رەنگى شىر و پىلنگ زىاتر لە رەنگى زەرد و بە خال و ھىلى رەشەۋەيە، تەنەنەت رەنگى چەند جۆرە شىرەك لە رەنگى زەردى تۇخ و ئاچوغىن، ئەى ئەگەر شىرەكى سىپى بەرچاوت كەوت، ئەۋكاتە پىۋىست ناكات سەرسام بىت، چۈنكە لە دواترىن لىكۆلەنەۋە و گەراند، شىرى سىپىشيان دۆزىيەۋە، ئەو جۆرە شىرە لە سالى (۱۹۲۸) دۆزرايەۋە و كەچى دلىيا نەبوون لە رەنگەكەى، دواتر لە سالى (۱۹۷۰) لە كىتەكەى (كرىس ماكبىرايد- Chris McBride)، باس كراۋە، ناۋى شىرى سىپى برىتەيە لە (ئەلبىنۇ - Albino) يە، لە ناۋچەى (تىمباقاتى) لە باشۋورى ئەفرىقىا دۆزراۋەتەۋە، ژمارەيان تەنيا نىكەى (۳۰۰) دانەيەك دەيىت، ھۆكارى رەنگى سىپى ئەو شىرە، بۇ پىكەتەى جىناتى زاۋىيانە و بەم جۆرەش لە رىۋەى سروشتى خۇيان لايانداۋە و رەنگى لە زەردەۋە بۇ سىپى گۆراۋە، تا ئىستا رىگە نادەن ھىچ جۆرە شىرەكى دىكەى جگە لە سىپى نىكەى ئەو كۆمەلەيە بىكەۋىتەۋە، مەبەستىشيان پارىزگارى كىرەنە لەو شىرە سىپىيانە، ھەرۋەھا راۋىرەن و كوشتىشى قەدەغەيە.

جلی به تانی و لیف دەرکەوت!

پەند و وتە

- پەندێکی کوردی هەمە باس لەوانە دەکات کە لە ئێز چەنگ و شەردا نین و خۆیان بە ئازا داوەتین، کە دەلی: ئەوی لە شەردا نەبێ شیری تێدا، لەلایەکی دیکەم ناپلێژن بۆ ناپارتیش دەلی: چەمە ئاسانە باسی ئازایەتی بکەیت، کاتیگ خۆت لە گۆرپانی چەنگ دور بیت.

بە و بە ناوی جلی لیفی (سوڤیت-Suvel)ی ناساندووه. قەدی جله لیفەکه تیکناچی و بۆ ماڵ و دەرەوه لەبەر دەرکۆت، (سوزان کانوون)، ئەو ئافرەتێه کە ئەو جله لەبەر دەرکات، دەلی: بەیانیان هەر بەو جلهوه دەرۆمە سەر کارەکم و کەسێش گلەیی لێنەکردوم و سووڤم لێی بینووه.

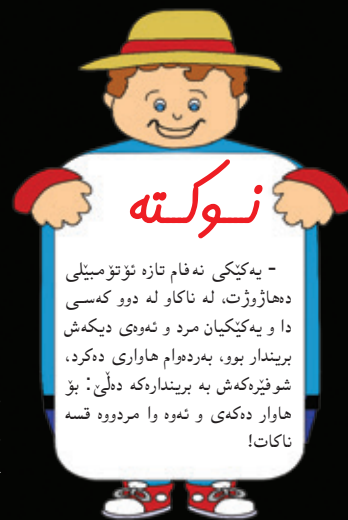
جلی لیف داھێنانێکی تازە و بەسودە، ئەو جله تازەیه کە بۆ دەرەوه و ماڵەوه لەبەر دەرکۆت، دەتوانیت لە ماڵەوه وەک پێخەفی خەوتن بە خۆتیدا بەدیت، لەو کاتەدا لە خەویش هەلەدەستی، دەتوانی بە هەمان ئەو جلهوه ییتە دەرەوه، هەمان شێوی جلوبەرگی هەبە، ئەو کارە بێرۆکی (گۆری ئان)

تابلۆ

- شانینی ناشی

بیرۆکەکی جوانی سروشتی وتاریژ و وێنەکێشی ئەمریکی (ئیدوارد هیکس) - کە لە ساڵی (١٧٨٩) لە ئەمریکا لەدایکبوو، بیرۆکەکانی بریتیی بوون لە کێشانی تابلۆ و وێنەکان کە لە رەوالت و سروشتیکی خەیاڵی راستەقینەدا لە بێر و باوەڕی هەلەدەتولا، وەک ئەو تابلۆیە کە لە ساڵی (١٨٣٤) کێشاون. وێنەکه بە درۆی (٩٠) سەتتیمەتر و پانی (٧٦) سەتتیمەتر، تابلۆیەکی زەیتییە و ئیستا لە گەلەری نیشیمانی لە ئەمریکا پارێزراوه، ئیدوارد هیکس لە ساڵی (١٨٤٩) کۆچی دوایی کردووه.

- یەکی نەفام تازە تۆتۆمبیلی دەهاژۆت، لە ناو لە دوو کەسی دا و یەکیکیان مرد و ئەوی دیکەش بریندار بوو، بەردەوام هاواری دەکرد، شوڤێرەکەش بە بریندارکە دەلی: بۆ هاوار دەکە و ئەوه وا مردووه قسە ناکات!

کاوڕ ٢/٢١ - ٤/١٩

کێشەکان مائای ئەوه نێبە کە بە هەلە کارەکان ئەنجام داون، زۆری جار هەرلەکان ناگەن بەو ئەنجامی خۆت دەتوت. دلایەتە داهاوتوت بەرەو باشی دەچێ، بەم زۆرانە چەند هەلۆستێکی کەسانی دیکەت بۆت دەرەدەگەوت و بە دلت نابن، هەرل بەد لێنان دور بەکووتەوه.

هەهنگ ٢/١٩ - ٢/٢٠

کەسێکی سادە و ساکار بە لە رەفتار و کردەوت و خۆت بکەرەوه و لە دەستیان سەد، چونکە ئەگەر لیت خۆیان دەگەن و هەرل بەد رێگایان نیشان بەدیت. ئەو کەسێ لە دلت هەمیشە بەرۆهەندی تۆی دەوێ، بەلام جار جار تووشی کێشەت دەکات، پیوستە خۆت یارمەتی خۆت بەدیت.

گۆزە ١/٢٠ - ٢/١٨

چاو لە رابردوو مەکە و هەمیشە بەرەو ناسۆی داهاوتوت کار بکە. دلتەنگیت پیوندی بە کەسانی دیکەوه نێبە و لەلایەن خۆتەوه چارەسەری بکە. ئەو رابردووی کە دەتێگە دەتوانت لەبەر خۆتی بپێتەوه، ئەمجارەیان بەرۆکت بەرەدەت و لیت دور دەگەوتەوه و زیاتر یارمەتی کەسانی نزیکت بەد.

تەرازوو ٩/٢٣ - ١٠/٢٢

ئەو کاتە پیوستت بە کەسێک، دلتی مەوێتەوه و هارەشی کێشە و کارەکانی بکە. مەخێلە کارەکانی پێشوتت کاربەگەری لە سەر زبانی نیشانت هەبیت. خەریکە ئەو مایهه کارەکانت رێگای راست دەگەن و تۆش بە شێوازێکی باشتر خۆتی بۆ نامادە بکە، چونکە لەوانەیه تووشی سەرئێشتەت بکات.

گۆنەگەنم ٨/٢٣ - ٩/٢٢

ئەوانە لەگەڵت هارۆز و هاروان چێگان لەلای خۆت بکەرەوه و لە دەستیان سەد، چونکە ئەگەر لیت دور بکەرەوه لە داهاوتوودا پەشیمان دەیتەوه. مایههه سەردانی کەسانی دوربەرەت کەم کردۆتەوه و هەمیشە دەتوانت ئەوانی دیکە سەردانت بکەن. ئەوه بە سوودی تۆ نێبە و هەرل بەد کەسێکی خێن و سادە بیت.

شێر ٧/٢٣ - ٨/٢٢

بەرپارەکانی رابردووت ئەنجامی کەواریان بۆت هێناوە، ئەو هەولانە نیشانت بەرەو داهاوتوویەکی باش دەچێ. کارێک مەکە کەسانی دیکە پێی بێزار و نارەحەت بن. پیوستە زێرەکانە لە داهاوتووی خۆت بروانت بۆ ئەوی کاربەگەری خراپی لەسەر زبانت نەیت.

لاساىى ھەموو كارىكتەرەكان دەكاتەوہ

زۆرىيى خانمانى تازە پىنگەيشتەو، ھەز بە سەيىر كەردنى فىلمەكانى ئەنئىمەيشىن و كار تۆنى دەكەن، بە تايىبەت ئەواندى باسى چىرۆكى خەيالى و ئەفسونارى و كچە شا و شانەيشەكان دەكات، تەنانتە ھەندىكىشىيان چار چارە لاساىى ئەو كارىكتەرەكانى ئىتو فىلمەكان دەكەنەو، ھەكو ئەو كچە مالىزىيەدى، تا ئىستا تۈنئويەتى لاساىى زۆرىيى كارىكتەرە پالەوانەكانى فىلمەكان بىكەتەو، ئەو كچە ناوى (سارا سەواتى) يە و (۱۸) سال تەمەنيەتى تەنيا بە رىنگى ماكيژا كەردنەو، شېرەى خۆى ھەك شېرەى زۆرىيى ئەو كەسانەى ئىتو فىلمەكان كەردەو، خۆشى بە (كچەشەى لۇنا) ناسانەو، ئەو ھەك ھەر تەنيا رەوخسارى، بەلكو چلۈبەر گىشى ھەكو كەسايەتتەيەكانى ئىتو فىلمەكانى لىكەردەو.

بۇ زانىارىت

- ئا و ئاگر

رەنگە ئەو پەرسىيارە بە مېتىكى زۆرىيەماندا ھاتىيەت، ئاخۇ بۇ ئا و گر ئاگرىت، لە كاتىكدا دەتوانىن ئاگر بە ئا و بىكۆر ئىندىرەتتەو، ھەروھە دەشزانىن ئاگر بە ئۆكسجىن زىياتر دەيى و ئاويش لە ئۆكسجىن و ھىدروچىن پىكىدى، يان بۇ ئەو ئۆكسجىنەى ئا و ئاگر ئاگرىت، تەنانتە ھىدروچىن لە چەكى ناوكى و ئەتۆمىش بەكار دەيىندىت، با لىترەو و ئلامەكەى بزانىن: بەھۆى ئەوئى ئا و لە دوو گەردىلەى ھىدروچىن و يەك گەردىلەى ئا و پىكىدىت كە ھىماكەشى (H₂O) يە، كاتىك لە ھەر ماددەيەكى سەروشتى دوو توخم لە پىكەتەى ماددەيەكە بەيەكەو دەين، و ئۇ ئا و ئەوئى ئەو دوو توخمە پىچەوانەى يەكتەن لە ھىژدا، بۇيە ھەر يەكە ھىژ و تۈناتى يەكتەرى دەين تا ماددەكە دروست بىكەن، مەبەست لەوئى ھىدروچىنەكە ئۆكسجىنەكانى ئىتو ئا و جىگىر دەكات و ئۆكسجىنەى ناھىيەت ھىدروچىنەكان بە ھىژى خۇيان كار بىكەن، بەم چەشەش پىكەتەى ئا و يەكسان دەيى لە روى فىزىيەى و كىمىيارىدا.

قەزۋان ۶/۲۱ - ۷/۲۲

كاتىك دەست بە كەرك دەكەى، لىنى دورر مەكەروە و بە تەروى يە دۈلدا بىرۇ. ئەو كاتەى لە گەل كەسانى نىزىك دەيىت، دىخۇش و ئارامىت پىزە دىبارە، ھەولبە تەنيا نەيىت، ئەو رووداوى رابىرەو ماندىرى كەردى، بەلام زۆرى پىناچىت بۇت روون دەيىتەو و بە چاكە بۇت دە گەرتتەو.

دووانە ۵/۲۱ - ۶/۲۰

ئارزۇو كات ماناى گەورە دەيىشە و بەمەش دەيى ھەولنى زىياترىيان بۇ بەدىت، چۈنگە فەرامۇش كەردىيان كارىگەرى دەخاتە سەر ژىانت، بۇە پىتۈستە لە نىزىكە كارىيان لەسەر بىكەيت. ئەو كەسەى لە نىزىكە ھەمىشە چاكەى تۆى دەوئە و بىر يارەكانان با ھاوشىوە بىن بۇ ئەوئى زىياتر سەر ھەل دەتتو بىت.

گا ۴/۲۰ - ۵/۲۰

كاتىك ناتىگەيشتەن لە نىوان خۇت و كەسانى دەورەبەرت دروست دەيى، پىتۈست ناكات خۇت لە ھەمووان ياخى بىكەيت، بەلكو ھەولنى تىگەيشتى دروست لە دەورەبەرت بەد و بە ھىمىنى ە زىرەكى ھەلسۈكەوتى لە گەلدا بىكە، مەھىلە تورەبىورە ھەلچۈون بە سەرتدا زال بىت.

گىسك ۱۲/۲۲ - ۱/۱۹

راھەكە لە گەرتت و كىشەكان و باشترە رووبەر روويان بىيىتەو و چارىيان بىكەيت. كاتىك كەسەك لىت نىزىكە و بەرژۈەندى تۆى مەبەستە، ھەولنى دوورخىشتەوئى مەدە، بىر يارەكانت مەريەكە تۈوشى گەرتت دەكەنەو، بۇيە جۈانتىر بىر بىكەروە و نىنجا كارىيان بۇ بىكە.

كەوان ۱۱/۲۲ - ۱۲/۲۱

لاساىى كەسانى نەشباو مەكەو، بەلكو دەتۈانى تەنيا لە شىتۈزەو چاويان لىنى بىكەيت، چۈنگە لاساىى كەنەوئى رەقتارىيان بە خراپە بۇت دە گەرتتەو و كەسايەتتە تىكەدەت، تا نىستتا كارەكانت بە جۈانى رىنگەيان گەرتتەو و كاتىك كىشە و گەرتت سەر ھەل دەدەن، زو چارىيان بىكە.

دووشك ۱۰/۲۲ - ۱۱/۲۱

بىرۈ بە ھەموو كەسەك مەكە كە بە رووكەش لە گەلت گەشە و لە ژورەو نىيازى پاك نىيە، لە كەسانى دەورەبەرت تىگە و بىرۈكەكانىيان بىخۇشەو. ھەر كاتە و لەسەر كارىك مەرو، ھەولبە كارەكانت لە كاتى خۇيدا جىبەجى بىكەيت و كامەيان سەرى گەرت، پىنى رازى بە.